

Parashat Toldot
Who's Blessing?
Rabbi Shai Finkelstein

בראשית פרק כז פסוק לג

וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה עַד־מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֵפוֹא הוּא הַצָּד־צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וָאֲבָרְכֵהוּ גַּם־בָּרוּךְ יִהְיֶה:

בראשית רבה (וילנא) פרשה סז סימן א

ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד, יתן מוקש, בדין היה לקללו אלא ובוטח בה' ישוגב שברכו ואמר גם ברוך יהיה.

מדרש הגדול בראשית פרק כז פסוק לג

ויחרד יצחק חרדה גדלה. אמר ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינה שתי חרידות חרד אבינו יצחק אחת על גבי המזבח ואחת כאן ואיני יודע איזו היא גדולה ת"ל כאן חרדה גדלה עד מאד. אמר שמא בירכתי למי שאינו הגון.

רש"י בראשית פרק כז פסוק לג

גם ברוך יהיה - שלא תאמר אילולי שרימה יעקב לאביו לא נטל את הברכות, לכך הסכים וברכו מדעתו:

רשב"ם בראשית פרק כז פסוק לג

גם ברוך יהיה - שמיהר לעובדני. וגם ידע שבעצת רבקה עשה הכל והיא היתה מכרת בו שראוי לברכות:

רד"ק בראשית פרק כז פסוק לג

ויחרד - הראה חרדה גדולה בעצמו בפני עשו כדי שלא יחשוב עליו עשו כי בכונה עשה יצחק מה שברך את יעקב והתל בו:

בטרם תבוא - כי אלו לא אכלתי מכל והיית אתה בא בתוך הסעודה הייתי מניח שלו ולוקח שלך והייתי מברך אותך אבל עתה אכלתי מכל קודם שבאת וברכתיו מיד בעוד שלבי טוב:

גם ברוך יהיה - אחר שאני ברכתיו עתה אני מקיים לו הברכה, כי ידעתי כי בני הוא:

בכור שור בראשית פרק כז פסוק לג

גם ברוך יהיה. שאיני יכול לחזור בי. "גם ברוך" כלומר: מאחר שקיבל ברכה זו להיות גביר ושר, יודע אני שגם ברכה אחרת יקבל, ברכת אברהם לירש את הארץ, כי היא ראויה לבכור ולגביר, וכן אמר ליעקב כששלחו לחרן, אמר לו "ויתן לך את ברכת אברהם.

רמב"ן בראשית פרשת תולדות פרק כז פסוק לג

בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה - אין דרך החרד חרדה גדולה עד מאד וצועק "מי הוא אשר רמני לברך אותו" שישלים צעקתו לאמר מיד "גם ברוך יהיה", אבל היה ראוי שיקללהו, ועוד, כי היה עשו צועק עליו לאמר "ולמה תברכהו עתה אבי", ואיך יאמין עשו כי במרמה היה מתחלה, בראותו כי עתה יברך אותו ברצונו:

והנכון בעיני שהוא לשון הווה, יאמר, מי איפוא הוא הצד ציד אשר היה יכול לרמותי שאברכהו, וגם שיהיה ברוך על כל פנים, כי ידעתי כי ברוך הוא. או טעמו וגם ברוך יהיה על כרחי, שאי אפשר לי להעביר הברכה ממנו, כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקדש שחלה ברכתו עליו:

וזהו טעם החרדה הגדולה אשר חרד, כי ידע שאבד בנו האהוב לו ברכתו לעולם. וזה טעם בא אחיך במרמה - כי אחר שאמר מי איפוא, נתן דעתו שהבא אליו היה יעקב, שאי אפשר שתחול הברכה רק בזרעו:

חזקוני בראשית פרק כז פסוק לג

גם ברוך יהיה שע"פ הדבור ברכתיו שהרי קנה הבכורה ממך ושורת הדין עשיתי. ד"א גם ברוך יהיה לפי שכבר אמרתי לו אורריך ארור ואם אקללהו אקלל את עצמי ולכך איני חפץ לקללו. וא"ת לא אקללהו ולא אברכהו כבר אמרתי לו מברכיך ברוך לכך אני מברכו שאני מברך את עצמי. ד"א גם ברוך יהיה מפי הקדוש ברוך הוא עתיד הוא להיות ברוך.

בראשית פרק כח פסוק א - ד

וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיְצַוֵּהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: קוּם לֵךְ פַּדֶּנָה אֲרָם בֵּיתָה בְתוּאֵל אֲבִי אִמֶּךָ וְקַח־לְךָ מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לָבָן אֲחִי אִמֶּךָ: וְאֵל שַׁדַּי יְבָרֵךְ אֹתְךָ וְיַפְרְךָ וְיַרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לִקְהַל עַמִּים: וְיִתֶּן־לְךָ אֶת־בִּרְכַת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֲךָ אִתָּךְ לְרִשְׁתְּךָ אֶת־אֶרֶץ מְגֻרֶיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם:

רש"ר הירש בראשית פרק כח פסוק ד

המשוה ברכה זו - שניתנה ליעקב מרצון -, עם הברכה שלעיל, שנועדה לעשו, בה אין זכר לתעודת אברהם, ייוכח בצדקת תפיסתנו ביחס לאותה ברכה. אך חתימת הכל אמורה מפסוק ו ואילך: וירא עשו וגו' בברכו אתו וגו', רק אחרי כל זה נצנצה בו ההכרה שאין רוח אביו נוחה מבנות כנען, - כל היגון וכאב הלב, שנשיו הסבו להוריו עד כה, מכל זה לא ידע עשו דבר; ועתה משהחל מרגיש בדבר - מה עשה? כלום הרחיק את נשיו הכנעניות? לא כי! אלא לקח לו עוד אשה על נשיו לו לאשה! כה מועטה היתה הבנתו ביחס לעצם מהותו של בית אברהם; במעשהו זה הצדיק שיפוטה של רבקה, שפסלה אותו מלהנהיג ולייצג את הבית הזה לעתיד.